

Регіональні особливості використання фінансових ресурсів державного соціального страхування

Використання фінансових ресурсів державного соціального страхування на регіональному рівні проведено на основі аналітичних даних діяльності територіальних управлінь державних цільових фондів у Рівненській, Тернопільській та Івано-Франківській областях.

У 2003–2012 рр. на регіональному рівні відбувались суттєві зміни як в обсягах, так і в структурі ресурсів державного соціального страхування на випадок безробіття. Їхня фактична величина зросла в усіх досліджуваних областях приблизно на однакову величину: із 36 млн. грн. у 2003 р. до 130 млн. грн. у 2012 р. у Івано-Франківській області, відповідно із 44 млн. грн. до 183 млн. грн. – у Рівненській області та з 38 млн. грн. до 107 млн. грн. у Тернопільській області. Отже, збільшення цих ресурсів в Івано-Франківській області відбулося у 3,6 разу, в Рівненській і Тернопільській областях – відповідно у 4,2 разу та 2,8 разу. Такі зміни практично тотожні загальнодержавним тенденціям – за цей же період відповідний показник становив 3,4 разу. Напрямки використання фінансових ресурсів державного соціального страхування на випадок безробіття також зазнавали значних змін: обсяги допомоги у зв'язку з безробіттям у 2012 р., порівняно із 2003 р., в усіх досліджуваних областях суттєво скоротилися (на 13% у Івано-Франківській області, на 25% у Рівненській області й на 15% у Тернопільській області), хоч вони продовжували займати основну частку у видатках регіональних відділень Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття. При цьому зміни відбувались рівномірно – питома вага допомоги у зв'язку з безробіттям почала скорочувалась з 2004–2005 рр. Видатки на професійну підготовку і перепідготовку населення також зазнали скорочення, але не такого значного – на 2% у 2012 р., порівняно з 2003 р., впродовж аналізованого періоду в усіх досліджуваних областях. Відмічаємо, що такі самі особливості виявились також на загальнодержавному рівні.

Обсяги фінансових ресурсів державного соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та витратами, зумовленими похованням невпинно зростали до 2007 р. (найбільшими темпами це відбувалось у 2006–2007 рр.), а потім почалось їхнє скорочення у 2008 р., а згодом деяке зростання у 2009–2012 рр. Такі зміни повністю відповідають загальнодержавним тенденціям за цим видом страхування. Структура видатків регіональних управлінь Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності та витратами, зумовленими похованням і тенденції щодо зміни практично ідентичні структурі цих видатків

та відповідають тенденціям, що можна було простежити на загальнодержавному рівні у 2003–2008 рр. Так, допомога в разі тимчасової втрати працездатності становить приблизно половину видатків Фонду, допомога у зв'язку з вагітністю і пологами – 20%, утримання апарату управління – 6–8%. Власне кажучи, значних відмінностей у зміні обсягів, напрямках чи структурі таких ресурсів на регіональному та загальнодержавному рівнях не виявлено.

Спостерігаємо суттєве – у 4–4,5 разу в 2012 р., порівняно з 2003 р., – збільшення обсягів фінансових ресурсів державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, які впроваджувались на регіональному рівні. Цей показник дещо перевищував зростання таких ресурсів на загальнодержавному рівні (відповідно у 3,8 разу) і збільшення обсягів акумульованих ресурсів на рівні областей (у 4 рази). Обласні управління Фонду виконують роль донорів Дирекції Фонду в м. Києві, й ефективність використання їхніх фінансових ресурсів є більшою, ніж в Україні загалом. Про це свідчать дані, наведені нижче. Страхові виплати потерпілим становлять $\frac{7}{8}$ у загальних видатках регіональних виконавчих дирекцій Фонду, тоді як на загальнодержавному рівні цей показник дещо менший – $\frac{3}{4}$; на медичну реабілітацію потерпілих спрямовується до 10% регіональних ресурсів даного виду страхування, що також перевищує відповідний показник на рівні України – 5%. Інших суттєвих відмінностей у зміні обсягів, напрямках чи структурі таких ресурсів на регіональному та загальнодержавному рівнях впродовж 2003–2012 рр. не виявлено.

Обсяг фінансових ресурсів державного пенсійного страхування у 2012 р. в Івано-Франківській області зріс, порівняно з 2003 р., з 404 млн. грн. до 3,4 млрд. грн., тобто у 8,5 разу, в Тернопільській області з 462 млн. грн. до майже 2,7 млрд. грн., тобто у 6 разів, як і в Рівненській області, з 414 млн. грн. до 2,2 млрд. грн., тобто теж у 6 разів. Як і за іншими видами соціального страхування, масштаби змін майже ідентичні загальнодержавним, де збільшення ресурсів за цей період відбулося у 7-кратному обсязі.

Визначений коефіцієнт автономії (Ка) свідчить про меншу регіональну незалежність фінансових ресурсів державного пенсійного страхування: за станом на 2012 р. внутрішні ресурси забезпечували близько 70–80% видатків відповідних територіальних управлінь ПФУ, тоді як на загальнодержавному рівні цей показник дорівнював 90% (табл.1). Характеризуючи загальні зміни обсягів фінансових ресурсів державного соціального страхування на загальнодержавному рівні та на рівні трьох досліджуваних областей, вкажемо, що вони практично ідентичні як за складом так і за структурою таких ресурсів.

Таблиця 1

Динаміка показників автономії фінансових ресурсів соціального страхування в Івано-Франківській, Рівненській і Тернопільській областях та по Україні впродовж 2003–2012 рр. відповідно до окремих видів ¹

Вид соціального страхування	Регіон	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2008 р.	2010 р.	2012 р.
В разі безробіття	Івано-Франківська	0,779	0,741	0,782	0,760	0,723	0,814	0,679
	Рівненська	0,591	0,565	0,584	0,585	0,586	0,580	0,444
	Тернопільська	0,480	0,410	0,378	0,477	0,571	0,555	0,570
	Україна	1,038	0,877	0,885	1,036	0,955	1,041	1,002
В разі тимчасової втрати працездатності	Івано-Франківська	–	–	–	–	0,625	0,923	0,873
	Рівненська	–	–	–	–	–	0,848	0,814
	Тернопільська	0,864	0,735	0,774	0,688	0,600	0,949	0,903
	Україна	0,930	0,860	0,941	0,965	0,856	1,048	1,000
Нещасні випадки на виробництві	Івано-Франківська	1,941	1,814	1,905	2,102	1,710	1,672	1,657
	Рівненська	1,773	1,913	1,802	1,793	1,467	1,277	1,665
	Тернопільська	2,662	2,709	2,930	2,834	2,594	2,794	3,290
	Україна	0,969	0,947	0,990	1,008	1,016	1,014	1,000
Пенсійне страхування	Івано-Франківська	0,724	0,746	0,862	0,559	0,644	0,715	0,683
	Рівненська	0,884	0,924	0,891	0,660	0,752	0,841	0,842
	Тернопільська	0,553	0,613	0,613	0,419	0,507	0,562	0,575
	Україна	1,046	0,981	1,103	0,727	0,876	0,994	0,908

¹ Складено на основі джерел [1; 2].

Щодо ступеня фінансової автономії регіональних ресурсів, то він, як правило, нижчий від загальнодержавних показників, а це свідчить про те, що досліджувані області є реципієнтами коштів. Виняток становить соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві, за яким регіональні управління є донорами центрального апарату управління. Отже, ступінь регіональної автономії, фінансових ресурсів державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань вищий ніж загальнодержавний показник. Власне кажучи, в Рівненській, Тернопільській та Івано-Франківській областях можна простежити процеси, які суттєво не відрізнялися від загальнодержавних і не призвели до виникнення відмінностей у використанні регіональних фінансових ресурсів державного соціального страхування.

Список літератури:

1. Виконання бюджету Управління за 2002–2012 рр. / Управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України в Рівненській області [упоряд. Т. П. Волкова]. – Рівне, 2013.
2. Загальнообов'язкове державне соціальне страхування та пенсійне забезпечення у цифрах і фактах [Електронний ресурс] / Міністерство праці та соціальної політики України, Пенсійний фонд України. – К., 2013. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. – Системні вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM; Windows 95, 98, 2000, XP. – Назва з титул. екрану.

